

УДК 811.112.2'04/06

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2025-22-8>

Тарас ПИЦ

кандидат філологічних наук, доцент кафедри німецької філології, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000

ORCID: 0000-0002-8988-2753

Scopus-Author ID: 37069889600

Бібліографічний опис статті: Пиц, Т. (2025). Апелятиви на позначення бондарів і стельмахів у німецьких діалектах. *Актуальні питання іноземної філології*, 22, 53–59, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2025-22-8>

АПЕЛЯТИВИ НА ПОЗНАЧЕННЯ БОНДАРІВ І СТЕЛЬМАХІВ У НІМЕЦЬКИХ ДІАЛЕКТАХ

Статтю присвячено дослідженню сілезьких, нижньопрусських і східнопомеранських апелятивів на позначення ремісників бондарського і стельмаського ремесел XIV-XVII ст. Тут обґрунтовується актуальність дослідження зниклих частково чи повністю, унаслідок Другої світової війни, німецьких діалектів, аналізується фахова література, характеризується історія досліджень німецьких назв ремісників у колишніх східнонімецьких діалектах, визначається рівень їхньої вивченості, формулюються мета і завдання публікації, а також окреслюються перспективи подальших наукових розвідок. Крім цього висвітлюються словотвірні особливості апелятивів на позначення ремісників, що займалися бондарством і стельмахівством, форми їхньої фіксації у складі трьох німецьких діалектів: сілезького, нижньопрусського і східнопомеранського. До кожної форми наводяться дані щодо часу та місця їхньої фіксації. Згідно результатів дослідження встановлено загалом 18 апелятивів на позначення ремісників. Серед них: 11 апелятивів на позначення бондарів, 7 апелятивів на позначення стельмахів. Встановлені твірні основи апелятивів на позначення деревообробників: а) назви ремісничих виробів (17); б) загальна характеристика виробів (1). Крім того, однокореневих (9) та двокореневих (8) апелятивів майже порівну. Однокореневі апелятиви на позначення бондарів та стельмахів утворено за допомогою суфіксів: -er (6), -ner (2), -ler (1). Другими твірними основами у різнокореневих апелятивах на позначення ремісників, що займаються бондарними і стельмаськими ремеслами слугують -macher (4), -binder (2), -schneider (2). У межах виявлених апелятивів на позначення деревообробників можна виокремити 4 синонімічних рядів. Також у пам'ятках німецької мови можна простежити різні історичні зміни в системі вокалізму та консонантизму.

Ключові слова: апелятив, німецькі діалекти, твірна основа, словотвір, синонім, консонантизм, вокалізм.

Taras PYTS

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor at the Department of German Philology, Ivan Franko National University of Lviv, 1 Universytetska St, Lviv, Ukraine, 79000

To cite this article: Pyts, T. (2025). Apeliatyvy na poznachennia bondariv i stelmakhiv u nimetskykh dialektakh [Appellations for denoting the coopers and carriage builders in the German dialects]. *Current Issues of Foreign Philology*, 22, 53–59, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2025-22-8>

APPELLATIONS FOR DENOTING THE COOPERS AND CARRIAGE BUILDERS IN THE GERMAN DIALECTS

The article studies the Silesian, Low Prussian, and East Pomeranian appellations for denoting the coopers and carriage builders of the 14th-17th centuries. The article substantiates the topicality of studying the German dialects that disappeared partially or completely due to the World War II, analyses the specialized literature, characterizes the history of studying the German appellations for denoting the coopers and carriage builders in the former East-German dialects, determines the level of their coverage, formulates the objective and task of the publication and outlines the perspectives of further academic research. Besides, the article provides the insight into the word-formative peculiarities of the appellations for denoting the coopers and carriage builders, the form of their fixation within the Silesian, Low Prussian, and East Pomeranian dialects. Each form is accompanied by the data concerning the time and place of the fixation. According to the research results, 18 appellations for denoting the craftsmen were established. They include: 11 appellations for denoting the coopers; b) 7 appellations for denoting the carriage builders. The formative bases of the appellations for

denoting the wood-processing craftsmen were established: a) names of the handicrafts (17); b) according to the general characteristic of the items (1). Besides, there are almost equal numbers of appellations with one and two roots. Appellations with one root are formed with the suffixes: -er (6), -ner (2), -ler (1). The second word-formative bases in the appellations for denoting the coopers and carriage builders with the different roots are as follows: -macher (4), -binder (2), -schneider (2). Four synonymic rows can be identified within the established names of the metal-processing craftsmen. The defined forms of fixation of the appellations for denoting the coopers and carriage builders fixed also various historical changes in the system of consonantism and vocalism of the German language.

Key words: appellation, German dialects, forming basis, word formation, synonym, consonantism, vocalism.

Постановка проблеми. Ремісництво переживало період особливого розвитку та галузевої спеціалізації в Середньовіччі, що було зумовлено, насамперед, введенням і поширенням магдебурзького права. Різногоалузеві ремісники забезпечували широкі верстви населення усіма необхідними товарами для побутових і господарських потреб, оснащували армію, а також займалися будівництвом різних споруд, а також мостів. Вони складали основну частину середньовічного міського населення. Тому реміснича фахова лексика є важливою складовою словникового запасу кожної мови. Її вивчення, а також реконструкція німецьких діалектів, які частково або повністю втрачені унаслідок Другої світової війни, дає змогу точніше простежити процеси формування німецького регіонального лексикону та розвиток фахової лексики. Це є особливо цінним для історичної германістики, що підтверджує актуальність цього дослідження.

Аналіз досліджень. Апелятивам на позначення бондарів та стельмахів вже присвячено декілька наукових розвідок. Так, Р. ван де Коолвійк та У. Вітте присвятили свої спеціальні дослідження нижньонімецьким назвам виробників бочок (Koolwijk, б. р.; Witte, 1982), а Е. Стер приділила увагу різноманітним найменуванням виробника возів у всіх німецьких діалектах (Jäger, 1948). Ландшафтну синонімію назв ремісників Törfer «гончар», Böttcher «бондар», Tischler «столяр» вивчав Л. Рікер (Ricker, 1917). Також багатий фактологічний матеріал можна знайти в монографії М. Голмберг, що зібрала історичні свідчення щодо нижньонімецьких назв ремісників, що стосуються обробки шкіри та дерева (Holmberg, 1950). Окрім того, великий за обсягом перелік історичних назв професій з детальним описом характеру їхньої діяльності, даними щодо словоформ, варіантів, синонімії, історичних фонетичних та морфологічних змін а також джерел, однак без витягів з пам'яток німець-

кої мови, є в словнику Я. Ебнера (Ebner, 2015). Водночас відсутнє окреме спеціальне дослідження, що охоплювало б усі давні апелятиви на позначення бондарів і стельмахів та їхніх форм на території сілезького, нижньопруського та східнопомеранського діалектів XIV-XVII ст. Для їхнього більш повного відображення долучаємо до дослідження антропоніми (Bahlow, 1926; Bahlow, 1953; Bahlow, 1975a; Bahlow, 1975b; Reichert, 1908; Rühle, 1932) та годоніми (Hoffmann, 1913; Markgraf, 1896; Stephan, 1911; Volckmann, 1921), оскільки вони є «застиглими» давніми апелятивами, що виникли і поширювались на певному етапі історичного розвитку мови в епоху Середньовіччя. Ця публікація є продовженням серії досліджень автора апелятивів на позначення різногоалузевих ремісників у колишніх східних німецьких діалектах (Пиц, 2021a; Пиц, 2021b; Пиц, 2022a; Пиц, 2022b).

Мета статті. Мету статті вбачаємо у чіткій фіксації апелятивів та їхніх форм на позначення ремісників бондарського і стельмаського ремесел XIV-XVII ст. у складі сілезького, нижньопруського і східнопомеранського діалектів із зазначенням часу й місця їхньої локалізації. Надалі визначаємо їхні мотивуючі основи, словотвірні особливості, аналізуємо розподіл апелятивів на позначення ремісників у складі трьох німецьких діалектів, а також історичні зміни у системі консонантизму і вокалізму в виявлених формах апелятивів і простежуємо синонімію.

Основний виклад матеріалу. Бондарі. Böttcher міг позначати виробника чанів, бочок, а також був загальною назвою для всіх ремісників, що виробляли великі бондарські вироби (Großböttcher). Це Büttner, Faßbinder, Küfer, Legler, Scheffler, Tubenhauer. Окремі цехи утворювали Kleinböttcher, до яких належали Becherer та Eimermacher, що займалися виготовленням невеликого бондарського краму. Вироби бондарів з'являються у середньовіччі

під різноманітними назвами, від яких і походять назви ремісників.

Böttcher передовсім виробляв бочки для пивоваріння (свн. botech(e), снн. bōde, bōde(ne), bödeken, двн. botahha): «Hermannus botcher» (Danzig, 1357) (Koolwijk, б.р., С. 64), «der dem botcher reyffen hat geholffen hauwen» (Marienburg, 1411) (Ziesemer, 1935, Т. I, С. 774), «Lambert böker» (Danzig, 1427) (Witte, 1982, С. 155), «ouch sullen die Bötchr uff itczliche byetonnen vier esschen bende legen ...» (Danzig, сер. XV ст.), «... die Bötger; die tonnen machen ...» (Danzig, сер. XV ст.) (Hirsch, 1969, С. 305), «bothicher» (Elbing, 1412), «bodeker» (Danzig, 1377-1378) (Holmberg, 1950, С. 177), «bodykers hus und hof» (Braunsberg, 1393) (Ziesemer, 1935, Т. I, С. 744); «Harwartt Böttker» (Danzig, 1615) (Rühle, 1932, С. 64), «Die Handwercker, welche mit Holtz arbeiten, als Böttcher, Tischler, Drechsler, Bildhauer, Bechler und andere» (Preussen, 1667) (Ziesemer, 1935, Т. I, С. 448); також у назві вулиці: «böttigergasse» (Danzig, XV ст.) (Hoffmann, 1913, С. 75). Синонімом до нього слугує **Büttner** (свн. bütte, bote «дерев'яна посудина, бочка», двн. butin, butin(n)a, ст. сакс. budin). Якщо апелятив на позначення бондаря *Böttcher* простежується лише на території нижньопруського діалекту, то останній також в Сілезії: «Heinusch botener» (Breslau, 1345) (Reichert, 1908, С. 13), «Beyr, botener» (Liegnitz, 1372) (Bahlow, 1926, С. 134), «Hannos bothener permenterer» (Breslau, 1398) (Reichert, 1908, С. 106), «Grolog deme bötener vor eine nüe böte bei Jorge Ermerlich 48 gr.» (Görlitz, 1408) (Bahlow, 1975a, С. 23), «Creuczberg der bottner hot den rothurm aufgehownen» (Breslau, 1418) (Reichert, 1908, С. 137), «botenern» (Marienburg, 1420) (Witte, 1982, С. 150), «Heincze Bottener genant Bisschof» (Görlitz, 1427-1428) (Bahlow, 1953, С. 102), «bottener» (Preussen, 1444) (Ziesemer, 1935, Т. I, С. 144), «bettner» (Lauban, 1489), «der Böttner» (Lauban, 1515) (Jangandreas, С. 147), «putger» (Königsberg, 1521) (Witte, 1982, С. 154), «Galli Botners garthen» (Breslau, 1531) (Markgraf, 1896, С. 170), «Schmide, Schneider, Schuster, Wagner, Bütner und ander hantwercker auffm Lande» (Königsberg, бл. 1549) (Ziesemer, Т. I, С. 896), «Bartel Buttner, klamperer ...» (Görlitz, 1561) (Bahlow, 1953, С. 109). А **Scheffler** (свн. scheffel «міра об'єму для рідких і сипучих тіл», двн. skeffil, ст. сакс. skepil) – півден-

нонімецький варіант апелятива на позначення бондаря, що нотується у сілезькому діалекті як анропонім: *Scheffeler*» (Breslau, бл. 1350), «Joh. Scheffler» (Liegnitz, 1624) (Bahlow, 1975a, С. 115).

Fassbinder виготовляв не лише відра, кадоби, чани, бочки (снн. vat, свн., двн. vaz «бочка, кадіб») різних розмірів для зберігання вина, але й кошики для збирання винограду (Kiepe), які носили на спині: «vassbynder» (Marienburg, 1403) (Koolwijk, б.р., С. 80). Дещо вужчу спеціалізацію мав **Weinfassbinder** (снн. wīnfat, свн., двн. wīnfaz «бочка від вина»): «... item 3 m. dem wunvasbynder vor syne cleidunge, der die wyne brochte» (Marienburg, 1403) (Witte, 1982, С. 176). Обидва апелятиви зафіксовані в нижньопруському діалекті.

Лише посудини для зберігання вина виготовляв **Küfer** (свн. kuofe, двн. kuofa, ст. сакс. kōpa «посудина, дзбан»), що згадується у нижньопруських джерелах: «Joh. de Kupere» (Danzig, 1459) (Witte, 1982, С. 206). Натомість **Legler** робив кадоби для різних рідин (свн. lāgel(e), lægel(e), двн. lāgel(la), снн. lēchel(k)en, legelen), під якими у різних місцевостях могли розуміти кадіб для вина з двома ручками (зокрема, для збирання винограду), малий закритий кадіб з трубочкою для пиття, переносну бочівку, пляшку, міру вимірювання об'єму. Згадка про це ремесло залишилася у назві вулиці у м. Бреслау: «haus gelegen uf dem newen margte undir den legelnern» (1433) (Markgraf, 1896, С. 138).

Цеховими помічниками виробників бочок були **Bandschneider** (свн. bant «стрічка, зв'язка», двн. bant, ст. сакс. band) та **Reifenschneider** (свн. reif, двн. reif, снн. rēp «стрічка, обруч, канат»), що вирізали обв'язувальний матеріал для бочок: «Hans bandznyder» (Danzig, 1377-1378) (Holmberg, 1950, С. 171), «Nik. Bentsnyder» (Danzig, 1394) (Witte, 1982, С. 300); «Cunadus reyfsnyder» (Liegnitz, 1339) (Bahlow, 1926, С. 134). Перший апелятив задокументовано в нижньопруському, а другий – в сілезькому говорі.

Відра (свн. eimpir, embir, двн. einbar, eimpar) та цебри з двома ручками виготовляв **Eimermacher**, що згадується в нижньопруському джерелі: «Eimermacher» (Danzig, 1655) (Witte, 1982, С. 269). По різному оцінюють науковці характер діяльності **Becherer**. Наприклад, Е. Фолькманн (Volckmann, 1921, С. 169)

та У. Вітте (Witte, 1982, С. 115) дотримуються думки про те, що свн. *becherer*; снн. *beke-maker* відноситься до бондарів та виготовляє чаші (свн. *becher*, двн. *behhari*, ст. сакс. *bikeri* «посудина до вина, чаша»), глечики, черпаки з дерева, згодом також з металу. Л. Рікер (Ricker, 1917, С. 65) та В. Ціземер (Ziesemer, 1935, Т. I, С. 160) вважають, що він належить до цеху токарів. До того ж Г. Балов (Bahlow, 1926, С. 134) вважає, що *Becherer* має у свн. періоді два значення: той, хто робить чаші (свн. *becher*, двн. *behhari*, ст. сакс. *bikeri*) та смолокур (свн. *pech*, *bech*, двн. *peh*, *beh*, ст. сакс. *pik* «смола»): «*Hanconem Becherer*» (Elbing, 1354-1356) (Witte, 1982, С. 126), «*Thomas Becherer*» (Liegnitz, 1369) (Bahlow, 1975a, С. 17), «*Vrecze bekerer*», «*Nicolaus becherer*» (Danzig, 1377-1378) (Holmberg, 1950, С. 172), «*Martinus becherer lanifex*» (Breslau, 1382) (Reichert, 1908, С. 106), «*Item 24 schill. dem becherer vor 6 leygel dem groskomptur*» (Marienburg, 1411) (Ziesemer, 1935, Т. I, С. 447), «... hat man der stadt wegen von den *bechlern* höltzerne eymer genommen» (Elbing, бл. 1570) (Ziesemer, 1935, Т. I, С. 448). Тобто, територія поширення *Becherer* охоплює сілезький та нижньопруський говори.

Стельмахи. Апелятиви на позначення виробників возів утворились від назви самого возу (*Wagner*) або його окремих частин (*Stellmacher*, *Radmacher*, *Rädler*, *Achsenhauer*). *Wagner* майстрував вози (двн. *wagan*, ст. сакс. *wagan*), візки, плуги, борони та інше з дерева, а також робив необхідну оббивку: «*Heineman Wegener*» (Stettin, 1307), «*Hinricus Wegener*» (Stettin, 1311) (Holmberg, 1950, С. 153), «*Vorbas me sal keyn Weyner; noch ...*» (Schlesien, 1344) (Siebs & Jungandreas, 1935, С. 44), «*Konrad von Heinrichau wagner*» (Heinrichau, 1350) (Fallersleben, 1857, С. 28), «*Nic. Wayner sutor*» (Breslau, 1368) (Reichert, 1908, С. 108), «*Nitsche wayner*» (Liegnitz, 1372) той самий: «*Nitsche wagner*» (1382) (Bahlow, 1926, С. 134), «*Gherhard weghener*» (Danzig, 1377-1378), «*Hannico Wegener*» (Braunsberg, 1377) (Holmberg, 1950, С. 154), «*Hannus Haze der wayner*» (Liegnitz, 1416) (Bahlow, 1975a, С. 144), «*Bartholomäus Wegener*» (Danzig, 1450) (Hirsch, 1969, С. 305), «*Wagner oder Radmacher*» (Schebitz, 1590) (Siebs & Jungandreas, 1935, С. 43), «*Jocoff Seydel wayner*» (Görlitz, 1518-1519), «*Barthel Wehner*» (Schweidnitz, бл. 1535) (Bahlow, 1975a, С. 144),

«*Schmide, Schneider, Schuster, Wagner, Bütner und ander hantwercker auffm Lande*» (Königsberg, до 1549) (Ziesemer, 1935, Т. I, С. 896), «*Tobias Weiner*» (Görlitz, 1660) (Bahlow, 1975a, С. 144). Форми цього апелятива на позначення стельмаха були найбільш поширеними й охоплювали усі три досліджувані діалекти. Також на думку Г. Балова, *Wagner* виготовляв вози з окремих частин, що їх виробляв *Stellmacher* (Bahlow, 1926, С. 143). На переконання братів Грімм свн. *wagner* міг також позначати візника, що часто фіксується до XVI ст., або бути похідною формою від свн. *wager* «той, що має справу з вагами» (*Wage*) (Grimm & Grimm, 1984, Т. 27, С. 493).

Rademacher та **Rädler** виготовляли не лише колеса (свн. *gat*, двн. (h)*rad*, ст. сакс. *gath*), а й вози, що, на думку Е. Фолькманна (Volekmann, 1921, С. 161), засвідчує латинська назва *carpentarius*: «*Vorbas me sal keyn Weyner, noch Stelmecher, noch Radmecher in der Stat nicht wonen*» (Schlesien, 1344) (Siebs & Jungandreas, 1935, С. 44), «*rademacher*» (Elbing, 1431), «*Jorge Rademacher*» (Graudenz, 1504) (Holmberg, 1950, С. 151), «*Caspar Höher, Rademacher Eltiester*» (Breslau, 1650) (Siebs & Jungandreas, 1935, С. 44); «*Vecenz Radeler*» (Liegnitz, 1444), «*Johann Christoph Rädler, Rotgerber*» (Breslau, 1717) (Siebs & Jungandreas, 1935, С. 55). Перший апелятив засвідчений в сілезькому та нижньопруському діалектах, а другий – лише в сілезькому. А **Stellmacher** походить від свн. *stelle* «основа воза» й згадується в пам'ятках сілезького й східнопомеранського діалектів: «*Nicolai Stelmeker*» (Stettin, 1306) (Holmberg, 1950, С. 152), «*Johannes stellemecher*» (Liegnitz, 1339) (Bahlow, 1926, С. 134), «*Wenero Stelmeker*» (Stettin, 1346) (Holmberg, 1950, С. 152), «*Mathias stelmecher menteler*» (Breslau, 1393) (Reichert, 1908, С. 108), «*Jost Stelmecher*» (Görlitz, 1452), «*Michil Furman der stellemecher*» (Liegnitz, 1491) (Bahlow, 1953, С. 117). **Achsenhauer** – від свн. *ahse*, двн. *ahsa*, ст. сакс. «вісь»: «*Peter achsenhawer*» (Liegnitz, 1417) (Bahlow, 1975b, С. 126). **Krummholz** – стара назва виробника возу, від *Krummholz* «обід колеса»: *Krumpholz* (Breslau, 1350) (Bahlow, 1975a, С. 81). Обидва апелятиви зафіксовані в сілезькому говорі.

Karrenmacher виготовляв різні візки (свн. *karre*, снн. *kar(re)*, двн. *karre*, *garra*, *karro*): «*Hannos Karrenmecher*» (Schweidnitz, 1374)

(Korn, 1867, С. 72), «*karrenmecher*» (Schweidnitz, до 1400) (Bahlow, 1975a, С. 127), «*karrenmecher*» (Schlesien, 1443) (Jungandreas, 1937, С. 64).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Загалом виявлено 18 апелятивів на позначення ремісників, які займалися обробкою деревини, серед них бондарів – 11, стельмахів – 7. У межах трьох німецьких діалектів вони розподіляються таким чином. Апелятивів на позначення *бондарів*, що зафіксовані лише у нижньопрусському діалекті – 6 (Bandschneider, Böttcher, Fassbinder, Küfer, Eimermacher, Reifenschneider), а в обох говорах засвідчені – 2 (Büttner, Becherer). Апелятивів на позначення *стельмахів*, що нотуються лише в сілезькому говорі – 4 (Achsenhauer, Krummholz, Karrenmacher, Rädler). Також в цьому діалекті та нижньопрусському задокументований апелятив Rademacher, в сілезькому та східнопоморанському – Stellmacher, а в усіх трьох досліджуваних говорах – Wagner.

Майже всі апелятиви утворено від назв ремісничих виробів (17), що їх виготовляли бондарі та стельмахи, за загальною характеристикою виробу – 1 (Krummholz). Однокореневих (9) та двокореневих (8) апелятивів майже порівну. За допомогою суфікса -er, який є характерним для утворення назв діячів, утворено 6 апелятивів, інші – його варіанти: -ner – 2 (Bogener, Büttner), -ler – 1 (Rädler). Другими твірними основами у різнокореневих назвах ремісників виступають -macher (Eimermacher, Rademacher,

Stellmacher, Karrenmacher), -binder (Fassbinder, Weinfassbinder), -schneider (Bandschneider, Reifenschneider).

У пам'ятках німецької мови в апелятивах та антропонімах можна простежити такі історичні зміни в системі вокалізму та консонантизму: а) умлаутизацію o>ö: *botener-bötener*; б) умлаутизацію u>ü: *Buttner-Büttner*; в) умлаутизацію a>ä: *Radeler-Rädler*; г) делабіалізацію ö>e: *Böttner-bettner*; д) підняття u>o: *bottener-Buttner*; е) монофтонгізацію (Monophthongierung) ei > ē: *Weiner-Wehner*; є) синкопу: *botener-bottner*, *Radeler-Rädler*, *rademacher-radmecher*, *stellemecher-stelmecher*, *Wagner-Wagner*; ж) апокопу: *Wegenere-Wegner*; з) контракцію age / ege > ei: *wagener-wayner/weyner*.

Відзначено чотири рядів синонімів, що, як правило, відрізняються територією поширення: Böttcher-Büttner-Scheffler „виробник бочок для пивоваріння“; Fassbinder-Weinfassbinder-Scheffler „виробник бочок для зберігання вина, кошиків для збирання винограду та ін.“; Bandschneider-Reifenschneider „той, що вирізає об'язувальний матеріал для бочок“; Wagner-Stellmacher-Rademacher-Rädler-Achsenhauer-Krummholz „виробник возів“;

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у подальшому дослідженні різних груп лексики зниклих німецьких діалектів, а також у вивченні запозичених німецьких слів у складі слов'янських мов і виокремленні саме східнонімецького компонента.

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ:

Двн. – давньовірхньонімецьке
Свн. – середньовірхньонімецьке
Сн. – середньонімецьке
Снн. – середньоніжньонімецьке
Ст. сакс. – старосаксонське
Нн. – нижньонімецьке

ЛІТЕРАТУРА:

1. Пиц Т. Б. Сілезькі назви текстильників XIV–XVII століть. *Львівський філологічний часопис*. 2021. № 9. С. 181–186. (Пиц, 2021a).
2. Пиц Т. Б. Назви ремісників металообробних ремесел у німецьких діалектах. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*. 2022. Вип. 3. С. 171–182. (Пиц, 2022a).
3. Пиц Т.Б. Апелятиви на позначення кравців і взуттєвників у німецьких діалектах. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Вип. 23. Т. 2. С. 101–105. (Пиц, 2022b).
4. Пиц Т.Б. Назви ремісників шкірообробних і хутрообробних ремесел у німецьких діалектах. *Закарпатські філологічні студії*. 2021. Вип. 20. Т. 2. С. 49–53. (Пиц, 2021b).

5. Bahlow H. *Liegnitzer Namenbuch: Familiennamen, gedeutet aus den Quellen des Mittelalters*. Lorch : Weber, 1975. 160 S. (Bahlow, 1975a)
6. Bahlow H. *Mittelhochdeutsches Namenbuch nach schlesischen Quellen: Ein Denkmal des Deutschtums*. Neustadt an der Aisch : Degener & Co, 1975. 182 S. (Bahlow, 1975b)
7. Bahlow H. *Schlesisches Namenbuch*. Kitzingen : Holzner, 1953. 147 S.
8. Bahlow H. Studien zur ältesten Geschichte der Liegnitzer Familiennamen. *Mitteilungen des Geschichts- und Altertumsvereins für die Stadt und das Fürstentum Liegnitz*. Liegnitz : Krumbhaar, 1926. Bd. 10. S. 102–162.
9. Digitales Familiennamenbuch Deutschlands (DFD). Ein Projekt im Portal [namenforschung.net](https://www.namenforschung.net/dfd/woerterbuch/liste/). URL : <https://www.namenforschung.net/dfd/woerterbuch/liste/>
10. Ebner J. *Wörterbuch historischer Berufsbezeichnungen*. Berlin-Boston : de Gruyter, 2015. 1027 S.
11. Fallersleben H. v. Beiträge zu einem schlesischen Wörterbuche. Nürnberg : Mäsch, 1857. 30 S.
12. Grimm J., Grimm W. *Deutsches Wörterbuch*. München : Deutscher Taschenbuch Verl., 1984 (Nachdr. 1854–1971). Bd. 1–33.
13. Hirsch Th. *Danzigs Handels- und Gewerbsgeschichte unter der Herrschaft des Deutschen Ordens*. Wiesbaden : Sändig (Nachdr. von 1858), 1969. 344 S.
14. Hoffmann A. *Die typischen Straßennamen im Mittelalter unter besonderer Berücksichtigung der Ostseestädte*. Diss. zur Erlangung des Doktorgrades. Königsberg, 1913. 103 S. + XII S.
15. Holmberg M. Å. *Studien zu den niederdeutschen Handwerkerbezeichnungen des Mittelalters : Leder- und Holzhandwerker*. Lund (u.a.), 1950. 279 S.
16. Jäger E. *Die Synonymik der Berufsamen für den Wagenbauer*. Diss. zur Erlangung des Doktorgrades. Marburg, 1948. 154 S.
17. Jungandreas W. *Zur Geschichte der schlesischen Mundart im Mittelalter*. Breslau : Maruschke & Berendt, 1937. 586 S. + LXIV S.
18. Kluge Fr. *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache* / bearb. von Elmar Seebold / 24. durchges. und erw. Aufl. Berlin – New-York : de Gruyter, 2002. 1023 S.
19. Koolwijk R. v. d. *Eine sprachliche Untersuchung zum Küferhandwerk*. (Masch. Manuskript). o.O., o.J. 96 S. + X S.
20. Korn G. *Schlesische Urkunden zur Geschichte des Gewerberechts insbesondere des Innungswesens aus der Zeit vor 1400*. Breslau : Josef Max & Comp, 1867. 137 S.
21. Markgraf H. *Die Straßen Breslaus nach ihrer Geschichte und ihren Namen*. Breslau : Morgenstern, 1896. 244 S.
22. Reichert H. *Die deutschen Familiennamen nach Breslauer Quellen des 13. und 14. Jahrhunderts*. Breslau : M. & H. Marcus, 1908. 192 S. + IX S.
23. Ricker L. *Zur landschaftlichen Synonymik der deutschen Handwerkernamen*. Freiburg : Freiburger Werkstätten für Plakate, 1917. 139 S.
24. Rühle S. *Geschichte des Handwerks der Bäcker zu Danzig*. Danzig : Danziger Verl., 1932. 77 S.
25. Siebs T., Jungandreas W. *Schlesisches Wörterbuch*. Breslau : Korn, 1935–1938. Lief. 1–5.
26. Volckmann E. *Alte Gewerbegassen: deutsche Berufs-, Handwerks-, und Wirtschaftsgeschichte älterer Zeit*. Würzburg : Memminger Verlagsbuchhandlung, 1921. 354 S.
27. Witte U. *Die Bezeichnungen für den Böttcher im niederdeutschen Sprachgebiet : eine Wort- und sachkundliche Untersuchung zum Böttcherhandwerk*. Frankfurt a. M. : Lang, 1982. 485 S.
28. Ziesemer W. *Preußisches Wörterbuch: Sprache und Volkstum Nordostdeutschlands*. Königsberg : Gräfe u. Unzer 1935–1944. Bd. I–II.

REFERENCES:

1. Pyts, T. B. (2021a). Silezki nazvy tekstylnykh XIV–XVII stolit [Silesian names of textile worker in the XIV – XVII-th centuries]. *Lvivskyi filolohichnyi chasopys*, 9, 181–186 [in Ukrainian].
2. Pyts, T. B. (2022a). Nazvy remisnykh metaloobrobnykh remesel u nimetskykh dialektakh [Names of the metal-processing craftsmen in the German dialects] . *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. Filolohichni nauky*. 3. 171–182 [in Ukrainian].
3. Pyts, T. B. (2022b). Apelatyvy na poznachennia kravtsiv i vztutovykh u nimetskykh dialektakh [Appellations for denoting tailors and shoemakers in the German dialects]. *Zakarpatski filolohichni studii*, 23. 2. 101–105 [in Ukrainian].
4. Pyts, T. B. (2021b). Nazvy remisnykh shkiroobrobnykh i khutroobrobnykh remesel u nimetskykh dialektakh [Names of the leather craftsmen and furriers in the German dialects]. *Zakarpatski filolohichni studii*, 20, 2, 49–53 [in Ukrainian].
5. Bahlow H. (1975a). *Liegnitzer Namenbuch: Familiennamen, gedeutet aus den Quellen des Mittelalters*. Lorch : Weber. [in German].

6. Bahlow H. (1975b). *Mittelhochdeutsches Namenbuch nach schlesischen Quellen: Ein Denkmal des Deutschtums*. Neustadt an der Aisch : Degener & Co. [in German].
7. Bahlow H. (1953). *Schlesisches Namenbuch*. Kitzingen : Holzner. 147 S. [in German].
8. Bahlow H. (1926). Studien zur ältesten Geschichte der Liegnitzer Familiennamen. *Mitteilungen des Geschichts- und Altertumsvereins für die Stadt und das Fürstentum Liegnitz*. Liegnitz : Krumbhaar, 10, 102–162 [in German]
9. *Digitales Familiennamenbuch Deutschlands* (DFD). Ein Projekt im Portal namenforschung.net. URL : <https://www.namenforschung.net/dfd/woerterbuch/liste/> [in German].
10. Ebner J. *Wörterbuch historischer Berufsbezeichnungen* (2015). Berlin-Boston : de Gruyter. [in German].
11. Fallersleben H. v. (1857). *Beiträge zu einem schlesischen Wörterbuche*. Nürnberg : Mäsch. [in German].
12. Grimm J., & Grimm W. (1984) *Deutsches Wörterbuch*. München : Deutscher Taschenbuch Verl., [Nachdr. 1854–1971], 1–33. [in German].
13. Hirsch Th. (1969). *Danzigs Handels- und Gewerbsgeschichte unter der Herrschaft des Deutschen Ordens*. Wiesbaden : Sändig [Nachdr. von 1858] [in German]
14. Hoffmann A. (1913). *Die typischen Straßennamen im Mittelalter unter besonderer Berücksichtigung der Ostseestädte*: Diss. zur Erlangung des Doktorgrades. Königsberg. [in German]
15. Holmberg M. Å. (1950). Studien zu den niederdeutschen Handwerkerbezeichnungen des Mittelalters : Leder- und Holzhandwerker. Lund [u.a.] [in German].
16. Jäger E. (1948). *Die Synonymik der Berufsamen für den Wagenbauer*. Diss. zur Erlangung des Doktorgrades. Marburg [in German].
17. Jungandreas W. (1937). *Zur Geschichte der schlesischen Mundart im Mittelalter*. Breslau : Maruschke & Berendt. [in German]
18. Kluge Fr. (2002). *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache* / bearb. von Elmar Seebold / 24. durchges. und erw. Aufl. Berlin – New-York : de Gruyter.
19. Koolwijk R. v. d. (o. J.) *Eine sprachliche Untersuchung zum Küferhandwerk*. [Masch. Manuskript] [in German].
20. Korn G. (1867). *Schlesische Urkunden zur Geschichte des Gewerberechts insbesondere des Innungswesens aus der Zeit vor 1400*. Breslau : Josef Max & Comp. [in German].
21. Markgraf H. (1896). *Die Straßen Breslaus nach ihrer Geschichte und ihren Namen*. Breslau : Morgenstern. [in German].
22. Reichert H. (1908). *Die deutschen Familiennamen nach Breslauer Quellen des 13. und 14. Jahrhunderts*. Breslau : M. & H. Marcus [in German].
23. Ricker L. (1917). *Zur landschaftlichen Synonymik der deutschen Handwerkernamen*. Freiburg : Freiburger Werkstätten für Plakate [in German].
24. Rühle S. (1932). *Geschichte des Handwerks der Bäcker zu Danzig*. Danzig : Danziger Verl. [in German].
25. Siebs T., Jungandreas W. (1935-1938). *Schlesisches Wörterbuch*. Breslau : Korn. Lief. 1–5 (R-Riss) [in German].
26. Volckmann E. (1921). *Alte Gewerbegassen: deutsche Berufs-, Handwerks-, und Wirtschaftsgeschichte älterer Zeit*. Würzburg : Memminger Verlagsbuchhandlung [in German].
27. Witte U. (1982). *Die Bezeichnungen für den Böttcher im niederdeutschen Sprachgebiet : eine Wort- und sachkundliche Untersuchung zum Böttcherhandwerk*. Frankfurt a. M. : Lang. [in German].
28. Ziesemer W. (1935-1944). *Preußisches Wörterbuch: Sprache und Volkstum Nordostdeutschlands*. Königsberg : Gräfe u. Unzer, I–II [in German].